

7072

س
۱
۵۴
بوستان

هو الفتح العلمیم

www.Ketab.ir

تاریخ نفت ج ۶

منصور مهدوی

سرشناسه: مهدوی، منصور، ۱۳۵۷
عنوان و نام پدیدآور: تاریخ نفت / منصور مهدوی.
مشخصات نشر: قم: اشراق حکمت، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری: ۱۲ ج.
شابک: ۰-۰۸-۰۰۰-۶۴۴۰-۶۲۲-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
موضوع: نفت -- ایران -- تاریخ
موضوع: ایران -- تاریخ -- پهلوی، ۱۳۰۴ - ۱۳۵۷
رده بندی کنگره: ۱۳۹۷ م۹۲ الف/HD۹۵۷۶
رده بندی دیویی: ۳۳۸/۲۷۲۸۳۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی: ۵۵۴۰۲۳۰

مؤلف: منصور مهدوی

نشر اشراق حکمت

چاپ: بوستان کتاب

تیراژ: ۳۰۰

چاپ اول: ۱۳۹۷

قیمت: ۸۵۰۰ تومان

شابک: ۰-۰۸-۰۰۰-۶۴۴۰-۶۲۲-۹۷۸

شابک دوره: ۰۲-۸-۰۰۰-۶۴۴۰-۶۲۲-۹۷۸

مرکز پخش: ۰۲۵-۳۷۷۴۶۷۷۰

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

۷.....	مقدمه
۱۱.....	تاریخ نفت؛ عبور از اصول
۱۳.....	عبور از اصول
۱۳.....	انتخابات ناتمام
۱۸.....	عملکرد اقتصادی دولت
۲۰.....	تأیید کاپیتولاسیون
۲۳.....	قطع رابطه با انگلیس
۲۴.....	رابط دربار
۲۷.....	وساطت بانک بین‌المللی
۳۰.....	تثبیت حکومت نظامی
۳۳.....	سفر به لاهه
۳۶.....	جدال با مجلس
۴۲.....	درخواست اختیارات
۴۳.....	استعفای نخست‌وزیر
۴۵.....	فهرست منابع

مقدمه

تاریخ معاصر ایران، سرگذشت قیام‌های ملت برای رهایی است. بی‌کفایتی خاندان قاجار در عرصه خارجی به از دست رفتن بخش‌های زیادی از گستره سرزمینی و کوچک‌شماری ملت ایران انجامید. در عرصه داخلی نیز به بی‌عدالتی و نابسامانی در اداره کشور اعتراض‌های مردم را برانگیخت. از این‌رو، رهبران روحانی با فراخوانی ملت قیامی عدالت‌خواهانه را رقم زدند. این قیام به مشروطه انجامید که سرمنشأ رخدادهای بسیاری در جامعه ایران گردید.

پس از آن در دوران حکومت پهلوی، به دلیل دست‌اندازی انگلیس بر منابع نفتی و مداخله‌های روزافزون، حکومت داخلی را به شدت تضعیف کرده و مردم را در شرایط ناگوار قرار داد. به‌طوری که دولت‌های ایران با نظر سفارت انگلیس بر سرکار می‌آمدند.

در شرایطی که بسیاری سیاست‌مداران خود را در بن‌بست پذیرش وضع موجود می‌دیدند، آیت‌الله سیدابوالقاسم ندای ملی شدن صنعت نفت را سرداد. مردم به تدریج فراخوان رهبر روحانی را شنیده و اجابت کردند.

نهضت مشروطه و نفت نه تنها شکست خورده و به اهداف خود نرسیدند بلکه به دلیل نفوذ استعمارگران در میان مبارزان، به ضد خود تبدیل شدند.

پس از این امام خمینی علیه السلام استبداد داخلی و استعمار خارجی قیام کرد. نهضت امام پس از سال‌ها مبارزه به پیروزی رسید و ملت ایران بحمدالله از برکت‌های آن برخوردار است.

با این اوصاف، سه برهه و نقطه خیزش در تاریخ معاصر داریم که هریک به دلیل وجود بسترهای مهم و متعددی به‌وجود آمده‌اند. این سه برهه حاوی مهم‌ترین رخدادهای تاریخ معاصر هستند، از این‌رو، دانستن بسترها، فرایند و فرجام این سه نهضت می‌تواند ما را نسبت به تاریخ معاصر آگاه سازد.

بازخوانی نهضت ملی نفت که دومین حرکت مردم مهم تاریخ معاصر است موضوع این کتاب است. حین پژوهش برای تدوین کتاب حاضر، به نکاتی عبرت‌انگیز رسیدم که بیان آنها برای مخاطبان و پژوهشگران خالی از فایده نیست؛ در حالی پرچم‌دار و پیش‌تازان نهضت ملی روحانیت و نیروهای مذهبی بودند، ولی آثار انگشت‌شماری در باره نهضت ملی نفت کتاب نوشتند. درحالی که طرفداران مصدق، سلطنت‌طلب‌ها، توده‌ای‌ها و ... کتاب‌های بی‌شماری را در این خصوص نوشته و منتشر کرده‌اند.

این رویه از سویی تصویری غیردقیق از بسترها و فرایند نهضت ملی ارائه کرد. از دیگر سو یک نکته در میان آثار انتشار یافته به وضوح پیداست؛ تاریخ‌نویسان مختلف درخصوص فروکاستن و پنهان کردن نقش آیت‌الله کاشانی، فداییان اسلام و سایر نیروهای مذهبی پیمانی نانوشته داشتند. آنها کوشیده‌اند حتی اموری را که در فرایند نهضت جزء امور مسلم و مشهور به‌شمار می‌رفت با ترفندهای متفاوت مخدوش کرده و به چالش بکشند. تاجایی که حتی حسین مکی که از منتقدان جدی مصدق بود و در ماجرای انتخابات شانزدهم از نزدیک با فداییان اسلام همکاری داشته و به واسطه فداکاری فداییان به مجلس راه یافته‌بود، در آثار خود بارها از ذکر نام فداییان اسلام خودداری کرده‌است. او در یک مورد که ناچار به ذکر نام آنها شده بود، آنها را با عنوان «طرفداران متعصب آیت‌الله کاشانی» خطاب کرد؛ یعنی حتی نام «فداییان اسلام» را بر قلم جاری نساخت.

این میزان از خصومت با نیروهای فداکاری که به گفته آیت‌الله طالقانی بار اصلی نهضت ملی را بر دوش کشیده بودند از سویی ناشی از فقدان انصاف در فضای تاریخ‌نویسی بود و از سوی دیگر، نشان از کم‌کاری شدید نیروهای مذهبی در روایت‌گری مبارزات خود داشت.

در واقع مجاهدان مسلمان برای ثبت مبارزات خود اقدامی نکردند. کم‌کاری آنها در ثبت تاریخی مبارزات با هر انگیزه‌ای که صورت گرفته باشد، قابل قبول نیست. چراکه حتی اگر اخلاص آنها را سبب گمنامی‌شان در

تاریخ بدانیم، فقدان پشتوانه تاریخی نسل‌های بعدی نیروهای مذهبی در کشاکش‌های جامعه به طور طبیعی جایگاه اجتماعی مناسب را از آنها می‌گیرد و اعتماد به نفس آنان را در افت و خیزهای مبارزات فرو می‌کاهد. این امر البته ممکن است مسائلی را پدید آورد که مسئولیت آن متوجه نسل‌های پیشین است. برای مثال جبهه ملی و سایر برخورداران از مبارزات روحانیت و مردم در نهضت ملی، که بیشتر فتوحات را به نام خود ثبت کرده‌اند، در فرایند انقلاب اسلامی و پس از آن تا زمان ما بارها کوشیده‌اند که خود را چونان قهرمان نشان داده و برای جامعه امروز ما دستور صادر کنند و در مواردی این فرامین را به مرحله اجرا برسانند.

در حقیقت ثبت مبارزات، ادامه مجاهدت روحانیت و مردم بود که از آن غفلت گردید. نیروهای مسلمان و مذهبی نباید مجاهدت فرهنگی را کمتر از مجاهدت عملی بدانند. ما همواره باید خود را در مسیری منتهی به ظهور امام زمان علیه السلام بدانیم که لازم است هر نسل تجربیات مبارزاتی خود را به نسل بعدی منتقل سازد تا هر گام، گامی رو به جلو باشد.

این کتاب اکنون بخشی از یک پروسه بازخوانی تاریخ یکصد و پنجاه سال گذشته ایران است که قصد دارد سه نهضت مشروطه، نفت و امام خمینی رحمه الله را روایت کند، تا پاسخی به تأکید مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (دام ظلّه) درخصوص ضرورت شناخت تاریخ معاصر باشد.

منصور مهدوی

قم المقدسه

۲۶ آبان ۱۳۹۵